

Sayı: 5

2024 KPSS

İSA HOCA'NIN COĞRAFYA DERGİSİ

Türkiye'de Tarım ve Hayvancılık

2024 KPSS İÇİN

İSA HOCA TARAFINDAN

ÖZEL OLARAK

HAZIRLANMIŞTIR.

SİZ DEĞERLİ
KPSS ADAYLARINA
ÜCRETSİZ OLARAK
SUNULMUŞTUR.

Dr. İSA
KÖSEN

INSTAGRAMDA
TAKİP ET! ❤️

@isahocaylacografya

TÜRKİYE'NİN TARIM ÜRÜNLERİ

isahocaylacografya

TARIM EKONOMİDEKİ YERİ

- 1-İstidhan Sağlar
- 2-Kırsal alanlarda temel geçim kaynağı
- 3-işsizliği azaltır
- 4- İç göçleri azaltır
- 5-Sanayi ham madde sağlar
- 6- Temel besin maddelerini oluşturur

isahocaylacografya

Ekstansif Tarım

(İlkel Tarım-Kaba Tarım-Yaygın Tarım)

- ❖ İlkel yöntemlerle yapılan tarım metodudur.
- ❖ Sulama, gübreleme, ilaçlama ve kaliteli tohum gibi uygulamalar yetersiz olduğundan verim düşüktür.
- ❖ Tarımsal üretim büyük oranda doğal koşullara, iklim koşullarına bağlıdır.

isahocaylacografya

İntansif Tarım

(Modern Tarım-İnce Tarım-Yoğun Tarım)

- ❖ İklim koşullarının etkisi sınırlandırılmıştır.
- ❖ Sulama ile yetişebilen sebze ve endüstri bitkileri ekimi önem kazanır.
- ❖ Toprak her yıl ekilir. Nadasa bırakılmaz.
- ❖ Ürün veriminde dalgalanmalar olmaz.
- ❖ Ürün verimi yüksek olur.
- ❖ Gübre kullanımı artar.

Nadas

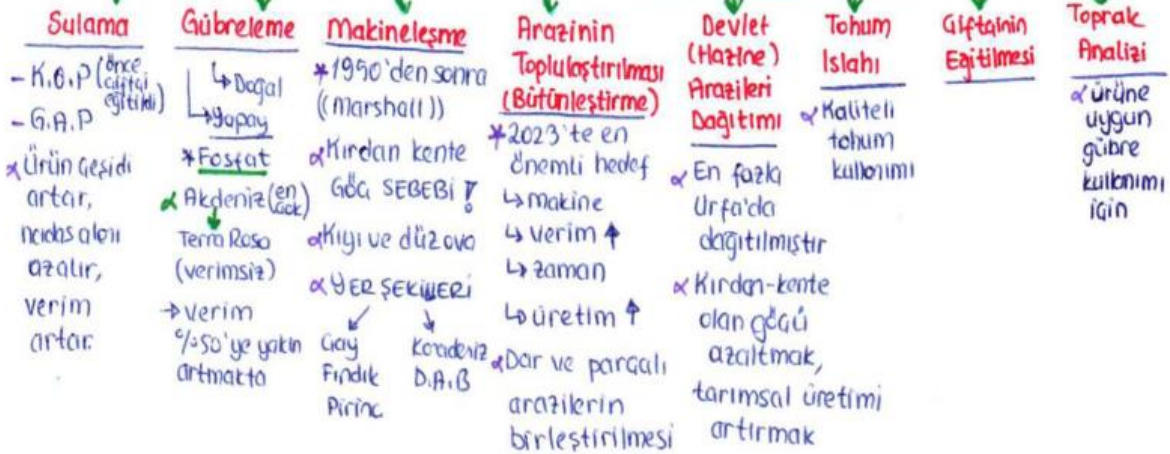
Toprağı bir yıl ekip diğer yıl sürüp dinlenmeye bırakmaya **nadas** denir. Böylece toprak dinlendirilmiş olur ve toprağın veriminde artış sağlanır. Toprağın içerisindeki mineral ve su maddeleri artmış olur.

Nöbetleşe Ekim

Nöbetleşe ekim, tarlaya bir yıl bir ürün ertesi yıl başka bir ürün ekme yöntemidir. Örneğin, şekerpancarı su ihtiyacı fazla olan bir üründür. Bu yüzden pancar ekilen bir yılın ardından topraktaki su oranı azalacağından ertesi yıl nem ihtiyacı az olan mercimek ekilmesi gibi.

Plantasyon tarımı, tropikal ve subtropikal bölgelerin bazı alanlarında ticari amaçla bir veya birkaç çeşit ürün yetiştirmeye dayalı tarım yöntemidir.

TARIMI GELİŞTİRME YÖNTEMLERİ

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

TÜRKİYE'DE TARIMDA VERİMİ ETKİLEYEN DOĞAL VE BEŞERİ FAKTÖRLER

Türkiye'de tarım sektörünün en önemli sorunlarından biri işletmelerin parsel büyüklüğünün giderek küçülmesidir. Bu sorunun çözümü için küçük arazilerin toplulaştırma yoluyla birleştirilmesi konusunda çalışmalar yapılmaktadır.

Buna göre, arazi toplulaştırılmasıyla birlikte aşağıdakilerden hangisinin ortaya çıkması beklenmez?

- A) Tarımsal üretimde artış sağlanması
- B) Tarımsal işlerde zaman kaybının azalması
- C) Teknolojiden yararlanmanın artması
- D) Mülkiyet yapısının değişmesi
- E) İşletme sayısının artması

(KPSS-2012)

isahocaylacografya

- I. Tarımda teknoloji kullanımının giderek yaygınlaşması
- II. İklim ve yeryüzü şekillerindeki farklılıkların tarımsal çeşitliliği sağlaması
- III. Tarım alanlarının miras yoluyla küçük parçalara dönüştürülmesi
- IV. Bazı bölgelerde emek yoğun tarımın egemen olması

Yukarıdakilerden hangileri Türkiye'de tarım sektörünün güçlü yanlarını oluşturan özelliklerdendir?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) II ve IV   E) III ve IV

(2022-KPSS)

isahocaylacografya

Türkiye'nin yüzey şekilleri göz önüne alındığında, haritada gösterilen tarım alanlarının hangi ikisinde, traktör ve biçerdöver gibi tarım aletlerinin kullanımının diğerlerinden daha az olması beklenir?

A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) II ve IV   E) III ve IV

(KPSS-2008)

isahocaylacografya

Tarımda makineleşme ile birlikte Türkiye'de tarımsal alanlar hızla genişlemiş ve üretimde önemli artışlar yaşanmıştır. Ancak ülkenin topoğrafik yapısına bağlı olarak bazı alanların engebeli ve eğimli olması tarımda makinelerin kullanımını oldukça zorlaştırmıştır.

Haritada numaralandırılan alanların hangilerinde bu zorluk daha fazla yaşanmaktadır?

A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

(2020-KPSS)

isahocaylacografya

Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Bu alanlardan hangisindeki yer şekillerinin, tarımsal ürünlerdeki çeşitliliğe ve üretim miktarına olumsuz etkisi diğerlerine göre daha fazladır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

Aşağıdaki illerin hangisinde bölgesel planlamaya dayalı olarak sulamanın artırılması sonucunda ürün çeşitliliği ve verimde önemli artışlar sağlanmıştır?

- A) Kocaeli B) Karabük C) Manisa
D) Şanlıurfa E) Tekirdağ

(2022-KPSS)

isahocaylacografya

TÜRKİYE'DE TARIMDA VERİMİ ETKİLEYEN DOĞAL VE BEŞERİ FAKTÖRLER

TÜRKİYE'DE TARIM

Tarım: İnsanların toprağı işleyerek çeşitli kültür bitkileri yetiştirilmesi ve onlardan ürün elde etmesine tarım denir.

Tarımı etkileyen doğal faktörler: İklim, yer şekilleri, toprak, su kaynakları ve coğrafi konumdur.

Tarımı etkileyen beşerî faktörler: Sulama, gübreleme, toprak analizi, makineleşme, tohum ıslahı, zirai mücadele ve destekleme alımlarını kapsar.

Türkiye'de arazi kullanımı

- Tarım alanı: %29.7
- Orman alanı: %28.6
- Çayır ve mera alanı: %18.7
- Diğer alanlar: %23

İ Türkiye'de tarım alanlarının nispeten az olmasının sebebi; yer şekillerinin önemli bir kısmının engebeli olmasıdır. Türkiye arazisinin %62'si sarp araziler kategorisinde yer alır.

Tarım topraklarının kullanımı

- Ekilen alan %66.5
- Nadas alanı %15.1
- Uzun ömürlü bitkilerin alanı %14.9
- Diğer alanlar %3,5

Ürünlerin tarım alanlarına dağılışı: Bu alanlara bakıldığında en büyük pay %72,5 ile **Tahıllar** ilk sırada yer alır. Baklagiller ve Yumrulu bitkiler %6,2, Şekerpancarı, çay ve yem bitkileri %7,2, Yağlı tohumları %4,3 Saman ve ot %9,8 civarındadır.

Türkiye tarımının önemli sorunu: Erozyon

Türkiye toplam alanın %46'sı % 40'tan fazla eğime, %62.5'ten fazlası da %15'ten büyük eğime sahiptir. Türkiye'de zirai alanların %59'u, ormanlık alanların %54'ü, mera alanlarının %64'ünde aktif erozyon bulunmaktadır.

Tarım ile ilgili önemli bilgiler

- **Yoğun emek isteyen tarım ürünleri:** Pirinç, pamuk, çay, fındık, seracılık, organik tarım
- **Destekleme alımı yapılan ürünler:** Buğday, şekerpancarı, çay, haşhaş, kenevir, fındık, pamuk, kayısı, üzüm, incir ve yem bitkileri.
- **Türkiye'de özel konumdan dolayı yetişen ürünler:** Muz, Çay, Kivi, Avokado
- **Yetiştirme alanı dar olan ürünler:** Muz, Çay, Zeytin, Fındık, Turunçgiller, Antep fıstığı, Kivi, Avokado
- **Kış ılıklığı isteyen tarım ürünleri:** Muz, Çay, Zeytin, Fındık, Turunçgiller, İncir, Kivi, Avokado

Üretimi devlet kontrolünde olan ürünler

- **Kenevir** (uyuşturucu)
- **Haşhaş** (uyuşturucu)
- **Tütün** (kalite ve kota)
- **Pirinç** (sağlık sorunları, sıtma)
- **Çay** (kalite ve kota)
- **Şekerpancarı** (Kota sorunu) i Yukarıda verilen tarım ürünleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının verdiği özel izin ile sadece belirli yerlerde yetiştirilmektedir. (Beşerî sınırlama)

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

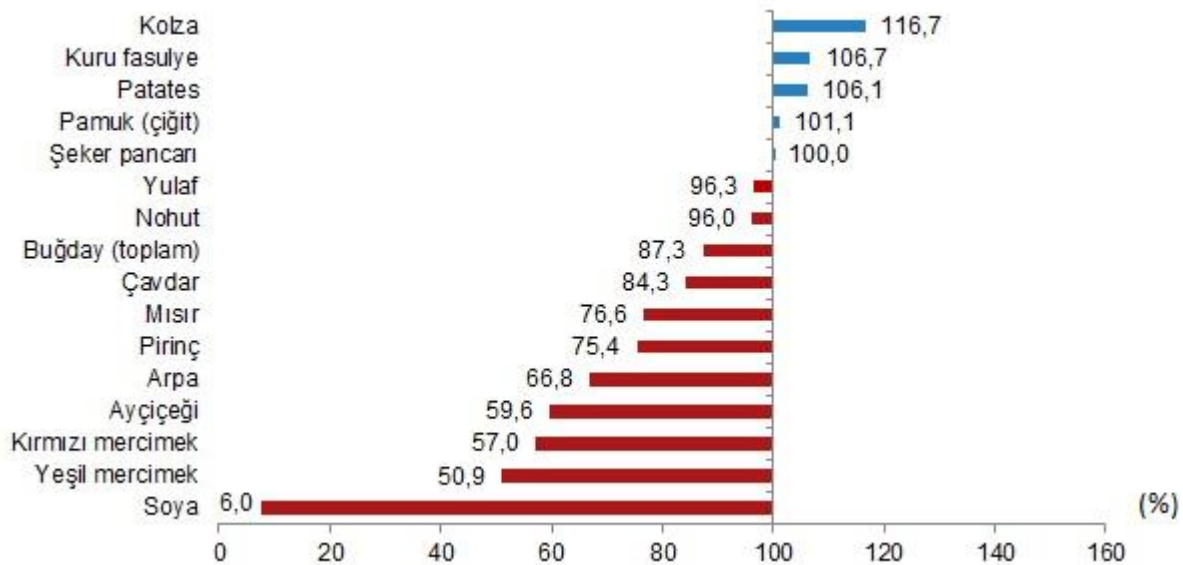
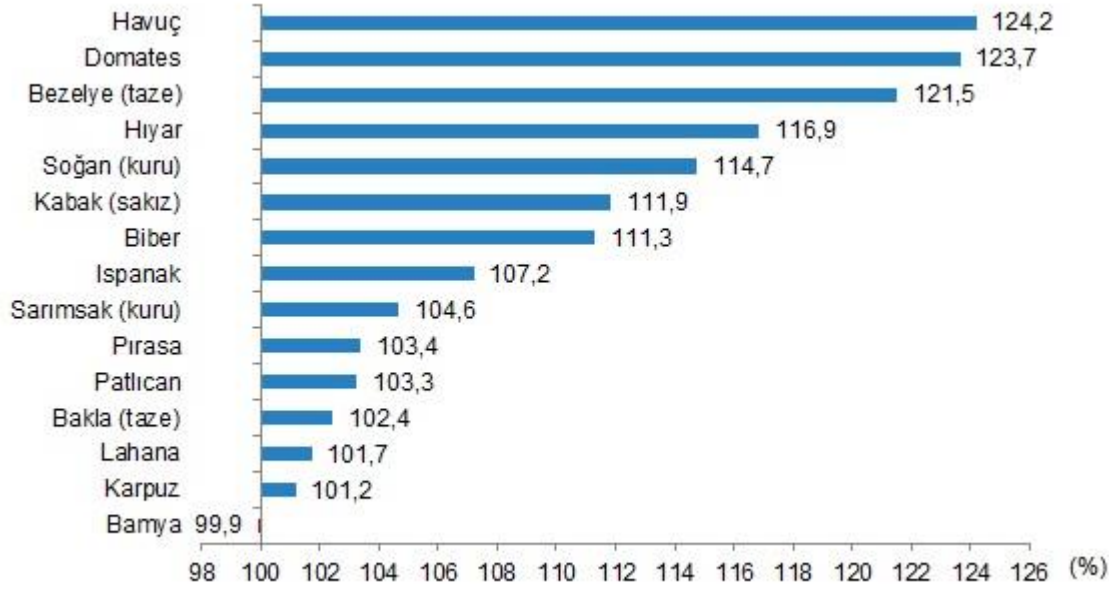
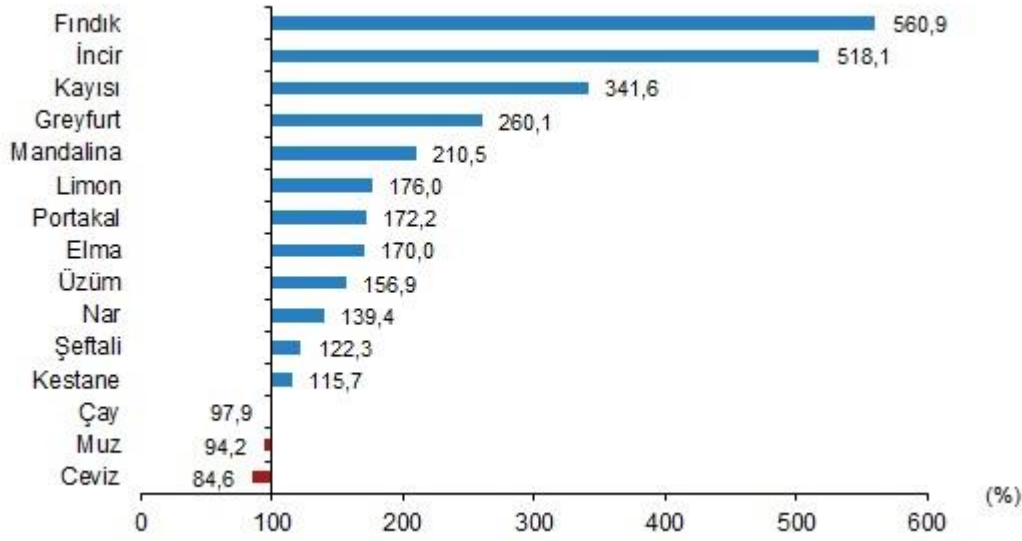
@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

TÜRKİYE'DE BİTKİSEL ÜRÜNLERDE EN YÜKSEK YETERLİLİK DERECELERİ

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Bitkisel-Urun-Denge-Tablolari-2022-49456>

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

TARIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Sulama: Sulama, kurak ve yarı kurak iklim bölgelerinde tarımın en önemli sorunudur.

Sulama ile birlikte;

- Ticari tarım yaygınlaşır.
- Nadas alanları azalır.
- Makine kullanımı artar.
- Tarımsal verim ve ürün çeşitliliği artar.
- Tarımın yapıldığı alanlar genişler.
- Üretimde yıldan yıla dalgalanma azalır.
- Tahıl (Buğdayı çavdar, yulaf, arpa) ve baklagillerin (nohut, mercimek) ekim alanı daralır.
- Sanayi ürünlerinin üretimi ve ekim alanı artar.
- İklimle olan bağımlılık azalırken üretimde süreklilik sağlanır.

i Sulama türlerinin en ilkel verimsiz olanı **salma (Vahşi, yüzey sulama)** tekniğidir. En modern verimli olanı ise **yağmurlama** (su, basınç altında yağmurlama başlıklarına iletilerek yapay bir yağmur halinde arazi yüzeyine uygulanır) **yağmur şeklinde** ve **damlatma** (Suyun filtre edilerek süzöldükten sonra, toprak yüzeyine veya içine damlalar halinde verilmesi) yöntemidir. Türkiye'de ise GAP, KOP, Trakya Gelişim Projesi (TRAGEP) önemli su projeleridir.

Aşırı sulamanın zararları;

- Sulama için harcanan su ve enerji boşa gitmiş olur.
- Topraktaki besin maddeleri yıkanarak kaybolur.
- Taban suyu yükselir.
- Toprak çoraklaşır, tuzlanır.
- Bitkilerin boğulmasına sebep olur.
- Topraktaki yararlı organizmalar yok olur.
- Toprak yapısı bozulur.
- Mantar hastalıkları çoğalır.

Aşırı sulamadan kaçınmak için alınacak önlemler;

- Uygun sulama yöntemi seçilmelidir.
- Bitkinin su isteği doğrultusunda suyun verilmesine dikkat edilir.
- Toprak durumu tespit edilerek fazla sulamadan kaçınılır.
- Yüzey drenajı ve yüzey altı drenajının aktif olması sağlanır.
- Suyun ulaştığı derinlik sık sık kontrol edilmelidir.

Gübreleme: İçerisinde bir veya birkaç bitki besin maddesini bir arada bulunduran bileşiklerdir. Bitkiyi besleyebilmek ve birim alandan en yüksek ve kaliteli verim alabilmek için toprağı besin maddeleri bakımından zenginleştirmek için uygulanır. Yani toprağı mineral ve organik maddeler takviye edilerek verim artırılır. Hayvansal (doğal) ve suni diye ikiye ayrılır. Suni gübrenin ham maddesi fosfattır. Fosfatın Türkiye'de Mardin Mazıdağı'nda sınırlı rezervleri bulunur. Bu yüzden önemli bir kısmı ithal edilir. Bu da gübrenin pahalı olmasına sebep olur. Bu durum gübre kullanımını sınırlandırır.

Toprak analizi ve zirai mücadele: Toprak analizinde toprağın kimyasal özelliklerinin belirlenmesi ve bu özelliklere uygun tarım ürününü ekip verimi arttırma işidir. Toprak analizi laboratuvar ortamında yapılır. Tahlili ve tanımı iyi yapılan topraktan daha fazla verim alınır, böylece toprağı az zarar verilmiş olur. Toprağın iyi tanınması, zehirli bitkilerden temizlenmesi önemlidir.

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

Makineleşme: Teknik araç ve gereçlerin (traktör, biçerdöver vb.) tarımda kullanılmasıdır. Dünyada sanayi devriminden sonra tarımda makine kullanımı yaygınlaşmıştır. Türkiye'de ise 1950-53 yılları arasında Marshall yardımıyla 40 binden fazla traktör getirilip makine kullanımı yaygınlaşmıştır

Makine kullanımı her yörede yeterli ölçüde gelişmemiştir. Bunun Sebepleri:

- Tarım arazilerinin bir kısmı makine kullanımına elverişsiz olması
- Tarım topraklarının miras yoluyla parçalı bir yapıda olması
- İş gücünün bazı bölgelerde daha ucuz olması
- Çiftçinin alım gücünün düşük olması

Tarımda makine kullanımı ile;

- Tarımda verim artar,
- Tarla alanı genişler,
- Hasat süresi kısalır,
- İşsizliğe neden olur,
- Kırdan kente göç artar. (Dolaylı sonuç)

Tohum Islahı: Bir taraftan hibrit tohumların önemi artarken yerli tohumların üretime kazandırılması, iyileştirilmeleri konusu da gıda güvenliği doğrultusunda büyük önem kazanmıştır. İyi tohum verimi artırır. Biyo – genetik mühendislerinin çalışmalarıyla en iyi tohum elde edilir. Türkiye'nin değişik yerlerinde ıslah istasyonları, araştırma merkezleri ve üretme çiftlikleri kurulmuştur. Manisa Islah İstasyonu, İzmir Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, Bursa Karacabey Harası Sığır ve Koyun Islah İstasyonu bu kuruluşlara örnek verilebilir.

Bir tohumun en önemli genetik değerleri;

- Yüksek verim kapasitesi olması,
- İyi bir kaliteye sahip bulunması,
- Her yıl istikrarlı verim vermesi,
- Kışa, kurağa, hastalık ve zararlılara karşı dayanıklı olmasıdır.

Pazarlama: Tarımsal pazarlama, bir tarım ürününün tarladan tüketiciye kadar olan hareketindeki tüm hizmetleri kapsamaktadır. Tarımsal pazarlama gerçekleşirken üretim **planlama, üretim, hasat, sınıflandırma, paketlenme, nakliye, depolama, gıda işleme, dağıtım, tanıtım ve satış** gibi birbiriyle bağlantılı çok sayıda faaliyeti de içermektedir. Ticari tarımda yetiştirilen ürünlerin iç veya dış piyasaya sürülerek pazarlanması gerekir. Bu amaçla çeşitli kooperatifler kurulmuş ve devlet; konuyla alakalı zaman zaman kolaylaştırıcı, koruyucu ve teşvik edici önlemler almıştır.

Tohum Gen Bankası: Türkiye'nin dört bir yanından gelen 107 bin çeşit tohum Ankara'da bulunan Tohum Gen Bankası'nda saklanmıştır. Dünya'nın önemli tohum bankalarından biridir.

Arazi toplulaştırılması: Arazi toplulaştırması aynı şahsa veya çiftçi ailesine ait, çeşitli nedenlerle parçalanmış, dağılmış, şekilleri bozulmuş dağınık, küçük arazi parçalarının ve hisselerinin bir araya getirilerek birleştirilmesi, bütünleştirilmesi ve işletmelerin yeniden düzenlenmesi işlemi olarak tarif edilebilir.

Arazi toplulaştırmasının faydaları

- Parseller büyümekte, tarım teknikleri ve sulama metotlarının uygulanması kolaylaşır.
- Parsel sayısı azalır, parsel büyüklüğü artar.
- Her parsel yola ve kanala kavuşur.
- İşletme sayısı azalmaktadır.
- İşletme merkezi ile parseller arasındaki mesafeler azalır.
- Sulama oranı ve randımanları artmaktadır.
- Verim ve gelir artıcı faydalar sağlanmakla birlikte sosyal huzur sağlanmaktadır.

Tarımı Destekleyen Kuruluşlar: Türkiye'de tarımsal faaliyetlerin planlanması, desteklenmesi ve geliştirilmesine yönelik politikalar Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Çiftçilerin kredi ihtiyacını Ziraat Bankası ile Tarım Kredi ve Tarım Satış kooperatifleri karşılar. Aynı şekilde gübre, traktör, tarım makineleri gibi ihtiyaçlar Türkiye Ziraat Donatım Kurumu (TZDK); tohum ve fide ihtiyacı da Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca çiftçilerin ürettiği tarım ürünlerini uygun fiyatlarla alarak işledikten sonra tüketiciye uygun fiyatlarla satan Antbirlik, Çaykur, Çukobirlik, Fiskobirlik, Toprak Mahsulleri Ofisi, Tarış, Kozabirlik, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü ve tarım alanlarındaki sulama işleriyle ilgilenen Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü gibi kuruluşlar da tarımın desteklenmesi konusunda önemli görevler üstlenmektedir.

INSTAGRAMDA
TAKİP ET! ❤️

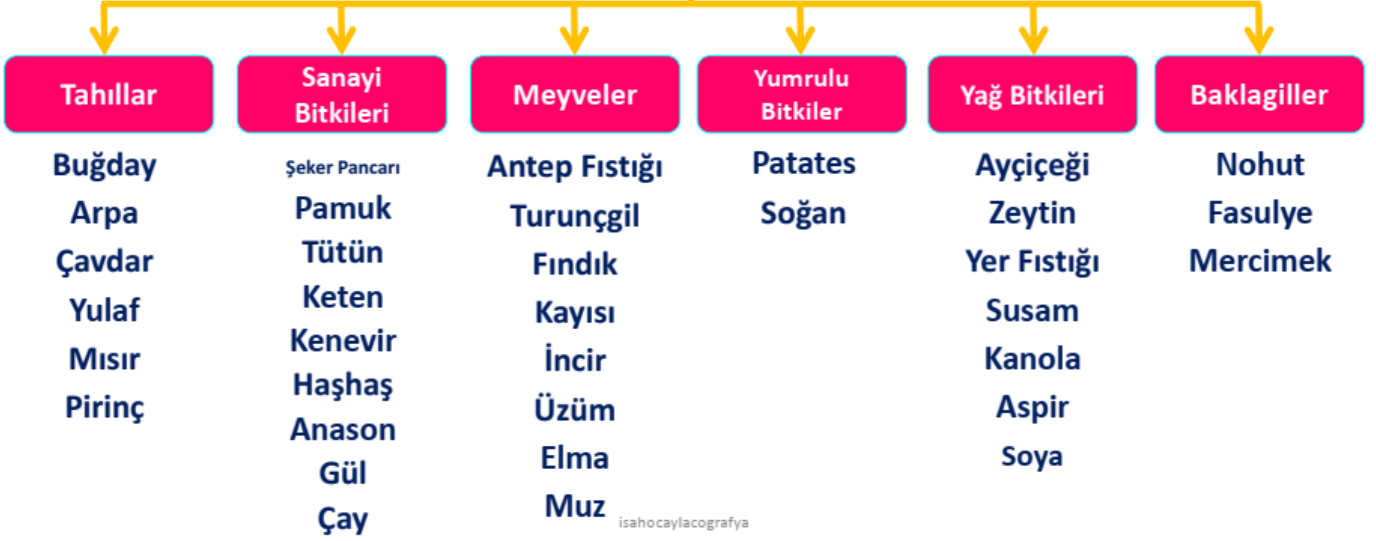
@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

TARIM ÜRÜNLERİMİZ

isahocaylacografya

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

Tarım ile ilgili önemli bilgiler

- **Üretimi devlet kontrolünde olan ürünler:** Kenevir (uyuşturucu), haşhaş (uyuşturucu), tütün (kalite ve kota), pirinç (sağlık sorunları), çay (kalite ve kota) ve şekerpancarı (Kota sorunu)
- **Yoğun emek isteyen tarım ürünleri:** Pirinç, pamuk, çay, fındık
- **Destek alımı yapılan ürünler:** Buğday, şekerpancarı, çay, haşhaş, kenevir, fındık, pamuk, kayısı, üzüm, incir.(Tütün 2002 yılında destekleme alımından çıkarıldı.)
- **Türkiye'de özel konumdan dolayı yetişen ürünler:** Muz, Çay, Kivi, Avokado
- **Yetiştirme alanı dar olan ürünler:** Muz, Çay, Zeytin, Fındık, Turunçgiller, Antep fıstığı, Kivi, Avokado
- **Kış ılıklığı isteyen tarım ürünleri:** Muz, Çay, Zeytin, Fındık, Turunçgiller, İncir, Kivi, Avokado

isahocaylacografya

ÜRÜN ADI	İKLİM	ÜRETİM	NOT
Buğday	İlkbaharda yağış, yazın kurak		Üretim dalgalıdır. Sebep: İklim bağımlılık.
Arpa	Soğuğa dayanıklıdır.		Doğu Anadolu'da en çok üretilen tahıldır.
Çavdar	Soğuğa en dayanıklı tahıl		Üretim düşük. Besin değeri az.
Yulaf	Karasal iklim		Besleyicidir. Üretimi artmaktadır.
Çeltik	Sıcaklık ve bol su.		Devlet sınırlaması
Mısır	Serin nemli iklim		Güneydoğu, Akdeniz ve Ege'de sulamayla yetişir.
Şekerpancarı	İlman karasal		Şeker fabrikalarıyla paralel.
Pamuk	Yüksek sıcaklık. İlkbaharda yağış yazın kuraklık.		Alüvyal ovalarda yaygın.
Tütün	Yaz kuraklığı		Devlet sınırlaması
Çay	Bol yağış ılıman iklim		Yetiştirme alanı dar
Fındık	Karadeniz İklimi		1.Türkiye 2.Italya 3.İspanya
Zeytin	Akdeniz İklimi		1.İspanya 2.Yunanistan 3.Italya 4.Türkiye
Ayçiçeği	Yaz kuraklığı		Yağ sanayinde en çok kullanılan üründür.
Haşhaş	Karasal iklim		Devlet sınırlaması
Üzüm	İklim isteği yok.		Çekirdeksiz kuru üzümde Türkiye birinci
Turunçgiller	Akdeniz İklimi		Rize çevresinde de üretilir.
İncir	Akdeniz İklimi		Türkiye dünya birincisidir.
Soya	Karadeniz İklimi		Akdeniz'de sulama ile.
Keten-Kenevir	Karadeniz İklimi		Devlet sınırlaması
Kırmızı Mercimek	İlkbaharda yağış, yazın kurak		-
Elma	Soğuğa dayanıklı		-
Yerfıstığı	Yüksek yaz sıcaklığı		-
Muz	Tropikal iklim		-
Kayısı	Karasal iklim		Malatya
Sebze	Sıcaklık, güneşlenme ve sulama		Kent çevrelerinde de üretilir

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

TAHILLAR

BUĞDAY

Buğday, Türkiye'de en çok yetiştirilen tahıldır. İlkbahar ve sonbahar mevsimlerinin yağışlı, yaz mevsiminin ise kurak geçtiği bölgelerde buğday tarımından önemli verim elde edilmektedir.

Türkiye'nin iç kesimleri ile karasal iklim özellikleri gösteren step bölgelerde buğday tarımı yaygın olarak yapılmaktadır. Yaz mevsiminde yağış alan Doğu Karadeniz kıyıları hariç ülkenin her yerinde buğday üretilmektedir. Ancak delta ovaları başta olmak üzere verimli ovalarda çiftçiler daha çok gelir getiren ürünlere yönelmektedir.

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

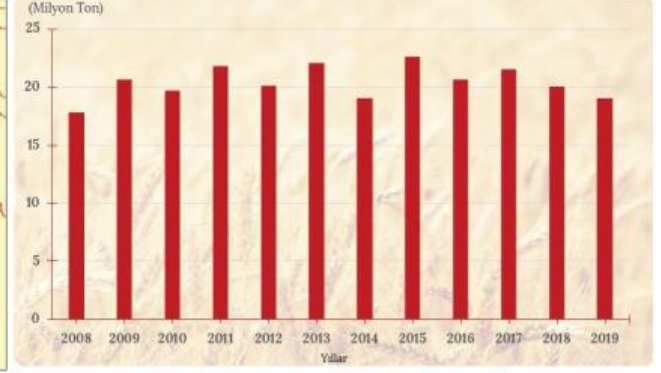

Buğday üretimi özellikle iklim koşullarına bağlı olarak yıllara göre farklılık gösterir. Bazı yıllarda yaşanan yağış azlığı ve kuraklık verim üzerinde etkili olmaktadır.

Konya, Ankara, Diyarbakır, Şanlıurfa, Adana, Tekirdağ, Yozgat, Sivas ve Mardin buğday üretiminde ön planda olan illerdir.

Türkiye'de buğday üretimi (TÜİK, 2021)

Türkiye'nin 2008-2019 yılları arasındaki buğday üretimi (TÜİK)

isahocaylacografya

ARPA

Buğdaydan sonra en çok yetiştirilen tahıl ürünüdür. Yetiştirme şartları buğdaya benzemekle birlikte buğdaydan daha erken olgunlaşan arpa soğuk ve sıcaklığa karşı daha dayanıklıdır.

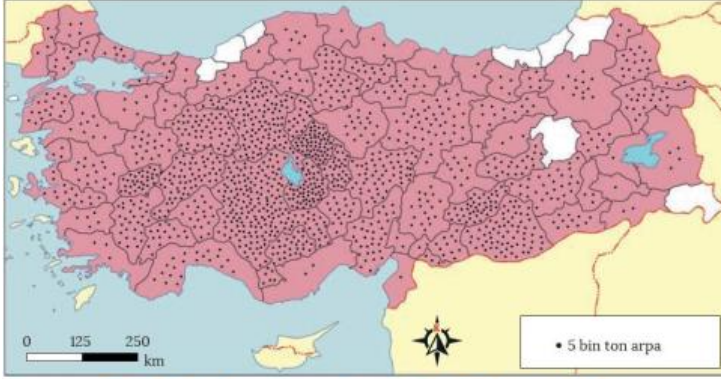

isahocaylacografya

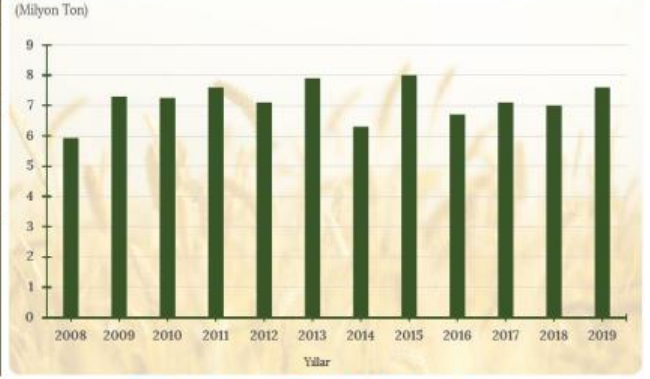

Arpa unundan ekmek, irmik, çorba ve hamur işleri yapılmaktadır. Günümüzde arpa en çok **hayvan yemi olarak (%90)** ve **bira** sanayisinde kullanılmakta olup üretilen arpanın büyük çoğunluğu yurt içinde tüketilmektedir.

Arpa üretiminde önde gelen iller **Konya, Ankara, Şanlıurfa, Kırşehir, Afyonkarahisar** ve **Kayseri**'dir.

Türkiye'de arpa üretimi (TÜİK, 2019)

Türkiye'de 2008-2019 yılları arasında arpa üretimi (TÜİK)

isahocaylacografya

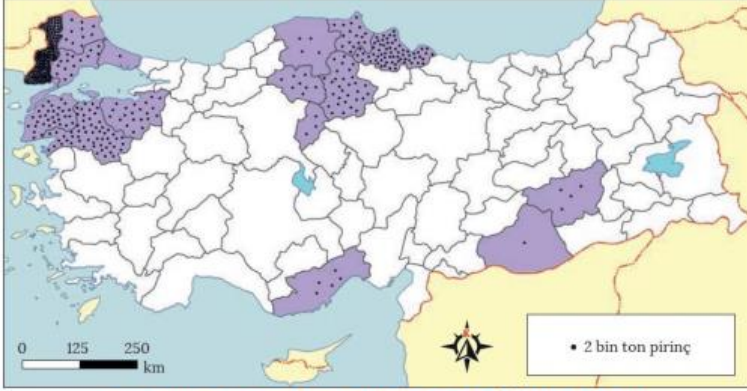
ÇELTİK (PİRİNÇ)

Çeltik, yüksek sıcaklık ve bol su isteği olan bir bitkidir. Tava adı verilen su ile doldurulmuş tarlalarda yetiştirilen bir tarım ürünüdür. Çeltiğin kabukları ayrılınca pirinç ürünü elde edilmektedir.

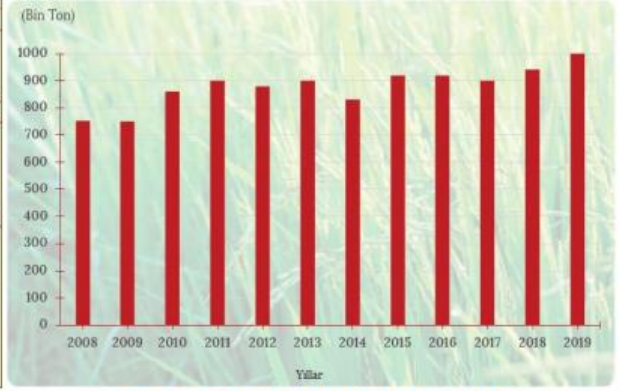

İl düzeyinde yoğunlaşmanın görüldüğü pirinç üretiminde **Edirne %43**, **Samsun %14**, **Balıkesir %12**, **Çanakkale %7** ve **Çorum %6**'lık bir paya sahiptir. 5 ildeki üretim, toplam üretimin %82'sini oluşturmaktadır. Kalan %18'lik kısım da **Bursa**, **Sinop**, **Tekirdağ**, **Kırklareli**, **Çankırı**, **Mersin** ve **Diyarbakır** illerinden

Türkiye'de pirinç üretimi (TÜİK, 2021)

isahocaylacografya

Türkiye'de 2008-2019 yılları arasında çeltik üretimi (TÜİK)

BİLGİ NOTU

Çeltik, su içinde çimlenir ve ekiminden hasat dönemine kadar su içinde yetişir. Bu nedenle Türkiye'de çeltik tarımı, akarsu boyları ile vadi tabanlarında yoğunlaşmıştır. Ancak üretim yapılan alanlarda ortaya çıkan sivrisinekler, **sıtma hastalığına** yol açabildiğinden genellikle yerleşmelerden uzak yerlerde çeltik tarımı yapılmaktadır.

isahocaylacografya

MISIR

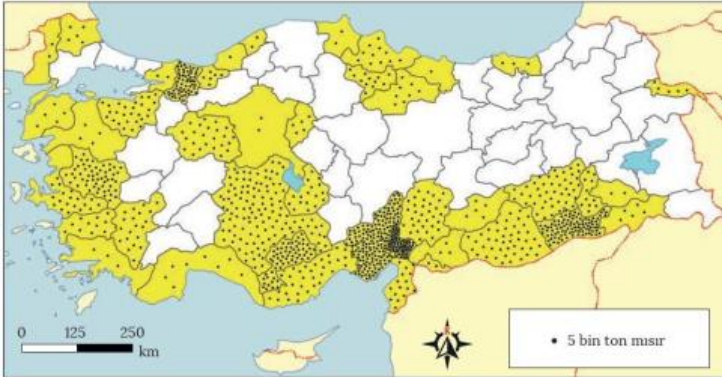
Mısır, beslenmenin yanı sıra hayvan yemi ve endüstride ham madde olarak kullanılmaktadır. Ayrıca mısırın sap ve yapraklarından hayvan yemi üretimi, kâğıt yapımı ve küçük çapta hasır el işlerinde yararlanılmaktadır.

Mısırın son yıllarda artan üretim miktarına paralel olarak yem, yağ ve tatlandırıcı sektörü ile biyoyakıt-biyometanol üretimindeki kullanımı da artmaktadır.

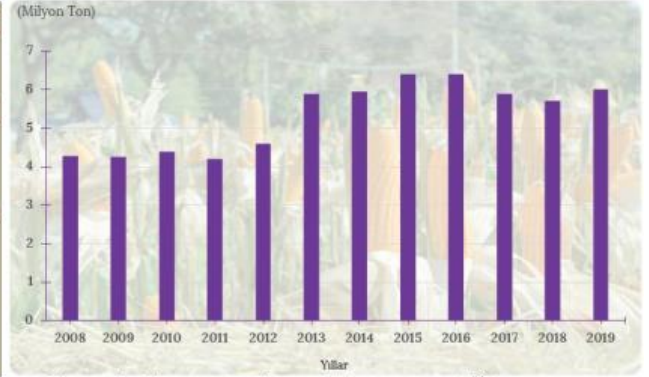
Karadeniz kıyı kuşağında yaz yağışları sonucu yetişebilen mısır, diğer bölgelerde daha çok yaz mevsiminde sulama yapılarak yetiştirilmektedir.

Türkiye'de önceleri Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarında önemli ölçüde birinci ürün olarak ekimi yapılan mısır; son yıllarda özellikle Konya, Çukurova, Amik Ovası, Güneydoğu ve Kıyı Ege'de ikinci ürün olarak yetiştirilmektedir.

Türkiye'de mısır üretimi (TÜİK, 2021)

isahocaylacografya

Türkiye'de 2008-2019 yılları arasında mısır üretimi (TÜİK)

BAKLAGİLLER

isahocaylacografya

NOHUT

Kurakçıl bitkilerden biri olan nohut, ülkemizin iç kesimlerinde ilkbaharda ekilir. Havanın serbest azotunu bağlayarak toprağın organik azotça zenginleşmesini sağladığı için bazı yerlerde nöbetleşe ekim ürünüdür.

En fazla yetiştirilen baklagil olan nohut, Akdeniz ve İç Anadolu'da yoğun olarak yetiştirilir. Ankara Antalya, Uşak, Kırşehir ve Konya nohutun en çok yetiştirildiği illerdir.

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

FASULYE

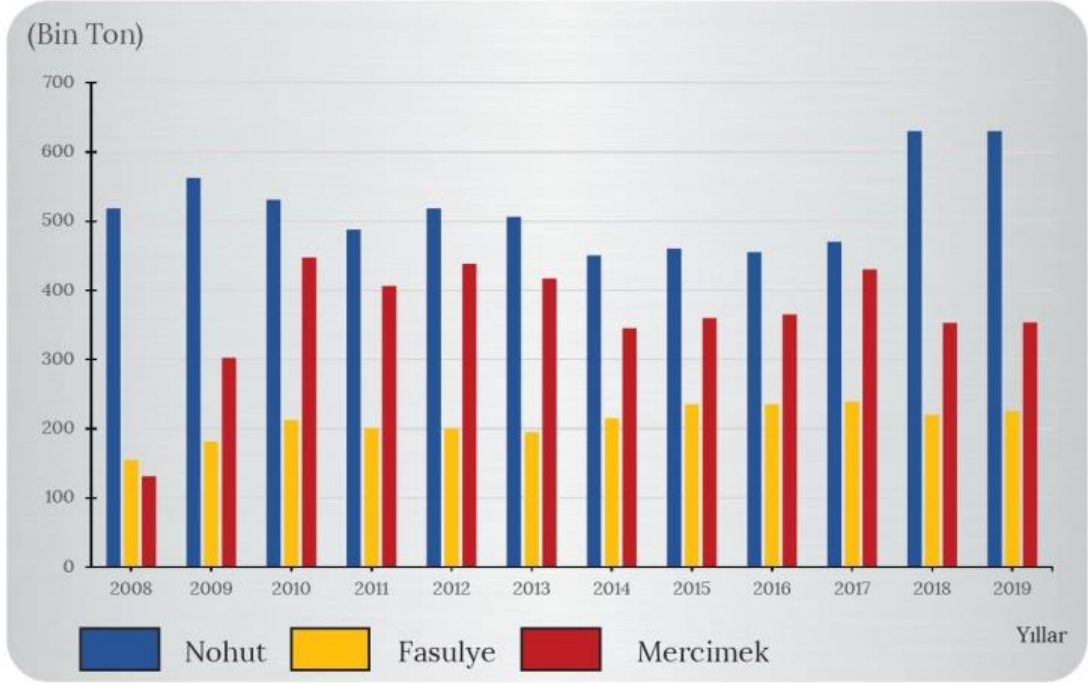
Fasulye, yükseltisi 1200 metreyi aşmayan ve yazın sulanabilen ovalarda yetişebilmektedir. **Niğde** kuru fasulye üretiminde ilk sırada yer almaktadır.

MERCİMEK

İç Anadolu'nun **yeşil mercimek** üretimindeki payı daha fazladır. (Yozgat ve Konya) Türkiye **kırmızı mercimek** üretiminin büyük bir kısmını, Güneydoğu Anadolu karşılar. (Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin)

Türkiye'de 2008-2019 yılları arasında baklagiller üretimi (TÜİK)

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

SANAYİ BİTKİLERİ

isahocaylacografya

ŞEKER PANCARI

Türkiye'de şeker pancarı tarımı 1923-1924 yıllarında başlamış ve buna yönelik ilk şeker fabrikası 1926 yılında Alpullu'da (Kırklareli) kurulmuştur. Küspe üretimiyle hayvancılık açısından da önemlidir.

Söküldükten hemen sonra işlenmesi gereken şeker pancarı, şeker fabrikalarının tarım alanlarına yakın yerlerde kurulmasını zorunlu kılmaktadır.

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

Türkiye şeker pancarı üretiminde en fazla pay İç Anadolu'ya aittir. **Konya, Eskişehir, Yozgat, Kayseri ve Aksaray** üretimin en fazla yapıldığı illerdir.

PAMUK

Pamuk; işlenmesi yönüyle çırçır sanayisinin, lif ile tekstil sanayisinin, çekirdeği ile yağ ve yem sanayisinin, linteri ile de kağıt sanayisinin ham maddesi olması açısından önemli bir üründür.

Pamuk çekirdeğinden elde edilen yağ, petrole alternatif olan ve günden güne artan biodizel üretiminde ham madde olarak kullanılmaktadır.

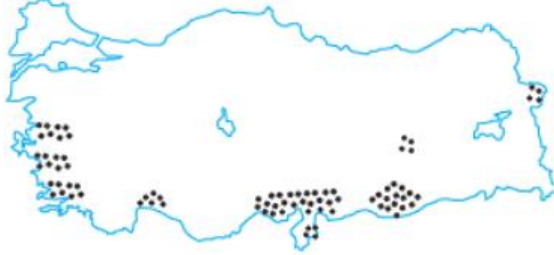
Şanlıurfa %44

GAP ile birlikte **Şanlıurfa**, pamuk üretiminde uzun yıllar ilk sırada yer alan Çukurova'dan birinciliği almıştır. **Şanlıurfa, Aydın, Hatay** ve **Diyarbakır** pamuğun en fazla yetiştirildiği yerlerdir.

Türkiye'de pamuk üretimi (TÜİK, 2022)

Aşağıdaki haritada Türkiye'de pamuk üretiminin yapıldığı alanlar gösterilmiştir.

Buna göre, pamuk üretiminin yapıldığı alanların ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Terrarossa toprak türü yaygındır.
- B) Kış aylarında kar yağışı görülmez.
- C) Ortalama yükselti 100 metreden azdır.
- D) Yaz mevsimi sıcak ve kuraktır.
- E) Yıllık toplam yağış tutarı 1000 milimetrenin üzerindedir.

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

Türkiye'de pamuk üretiminin coğrafi dağılışı üzerinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi daha fazladır?

- A) Sıcaklık
B) Nüfus
C) Ulaştırma
D) Yükselti
E) Sanayi

(2020-KPSS)

isahocaylacografya

Pamuk, sıcak iklimin egemen olduğu alanlarda ve alüvyal topraklarda yetişir. Yetiştirme döneminde bol su, olgunlaşma dönemindeyse sıcak ve kurak bir havaya ihtiyaç duyar.

Buna göre, yukarıdaki haritada numaralarla gösterilen yerlerden hangileri pamuk tarımı için uygun değildir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) II ve III
D) III ve IV
E) IV ve V

(KPSS-2012)

isahocaylacografya

TÜTÜN

Yeni Dünya ürünü olup Coğrafi Keşifler sonrası Eski Dünya ülkelerine yayılmıştır. Osmanlı Devleti'nde ilk defa tütün tarımı 1687 yılında Makedonya'da yapılmıştır.

Türkiye'de 2021 yılında üretilen 68 bin ton civarı tütünün yaklaşık 55 bin tonu **Adıyaman, Manisa, Denizli, Uşak ve Samsun** illerine aittir

Türkiye'de tütün üretimi (TÜİK, 2022)

isahocaylacografya

Türkiye'de 2008-2019 yılları arasında tütün ekim alanı ve üretim miktarı (TÜİK)

HAŞHAŞ

Ülkemizde tıbbi amaçlı üretilen haşhaş devlet denetimindedir. Üretim alanı sınırlı olan bu ürünün en çok üretildiği yerler **Afyonkarahisar** ve **Konya**'dır.

KENEVİR

Kenevir bitkisinin liflerinden halat yapımında, tohumlarından mobilyacılıkta kullanılan bezir yağı elde edilir. Uyuşturucu da elde edilebilen bu ürün, devlet denetiminde yetiştirilir. **Sakarya** ve **Samsun** en çok yetiştirildiği alanlardır.

INSTAGRAMDA
TAKİP ET! ❤️

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

BİLGİ NOTU

Türkiye'de **keten, kenevir, haşhaş, pirinç, tütün** gibi tarım ürünleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının verdiği özel izin ile sadece belirli yerlerde yetiştirilmektedir.

isahocaylacografya

ÇAY

Çayın özel yetiştirme koşulları bulunmaktadır. Yılda 1.600 mm'den fazla yağış, kalın ve kireçsiz toprak, sert rüzgârlardan korunan yerler, yarı gölgeli yarı ışıklı ortam, çay üretilen yerlerin başlıca özelliğidir.

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

Türkiye'de çay tarımı ekonomik anlamda Doğu Karadeniz kıyı kuşağında yapılabilmektedir.

Bu durum;

- I. iklim koşulları,
- II. toprak özellikleri,
- III. su kaynakları

faktörlerinden hangileriyle doğrudan ilişkilidir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) II ve III

(2020-KPSS)

isahocaylacografya

Ülkemizde **Rize** başta olmak üzere **Artvin, Trabzon** ve **Giresun** kıyılarında çay üretilir.

Türkiye'de çay üretimi (TÜİK, 2022)

HABER KÖŞESİ

Türkiye'de Çay Tarımı

Rize'de tarihsel verilere göre çay üretimi 1917'li yıllarda başladı. Rize Ticaret Borsası verilerine göre 1940 yılında çıkarılan 3788 Sayılı Çay Kanunu ile çay üretimi yaygınlaşmaya başladı. 1960-1965 yılları arasında çaylık alan 214 bin dekar ve üretici sayısı ise 100 bine ulaştı. İlk çay fabrikası 1947 yılında Rize'de Merkez Çay Fabrikası adıyla kuruldu.

1971 yılında bir kamu iktisadi teşebbüsü olan Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü kuruldu. 1973 yılında kurulan yeni fabrikalar ile çay fabrikası sayısı 32'ye yükseltildi. 1999'da Çaykur'un yaş çay işleme fabrikası 46'ya ulaştı. 1984 yılında çay sektöründe monopolün kaldırılmasıyla birlikte özel sektörün de tedarik, işleme ve pazarlama faaliyetlerinde bulunması serbest bırakıldı.

(Basından, 19/10/2014)

isahocaylacografya

AYÇİÇEĞİ

Ülkemizin en önemli yağ bitkilerinden olup çoğunlukla yağlık olarak yetiştirilmektedir. Bitkisel yağ tüketiminin yaklaşık %50'sini karşılamaktadır.

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

Ayçiçeği Tekirdağ, Konya, Edirne ve Kırklareli'nde yaygın şekilde yetiştirilir.

Türkiye'de ayçiçeği üretimi (TÜİK, 2022)

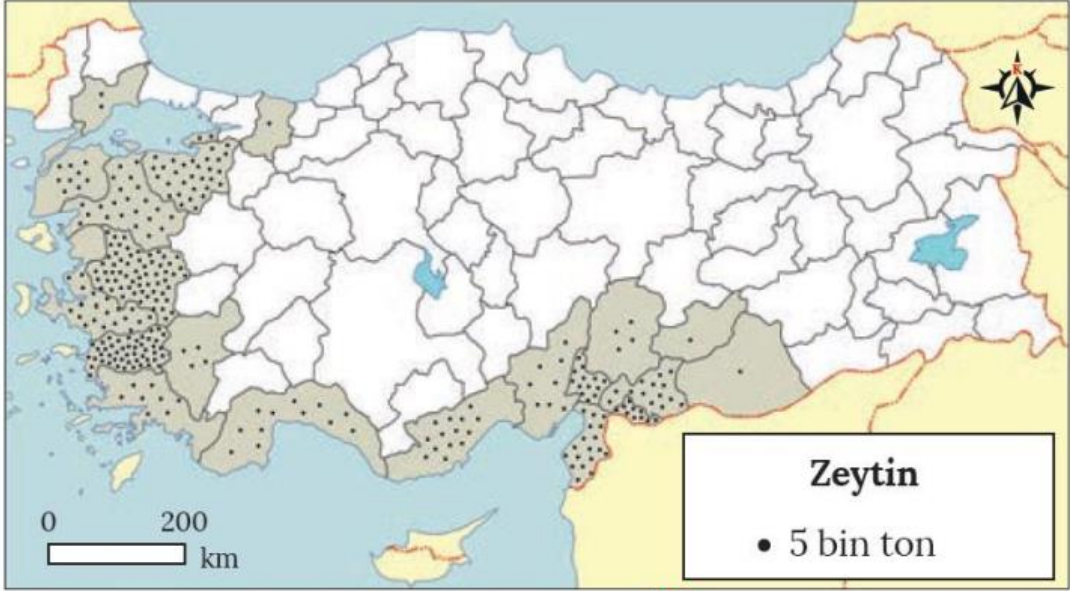
ZEYTİN

Akdeniz ikliminde yetişebilen en önemli tarım ürünlerinden biridir. Ana yurdu Doğu Akdeniz kıyıları olan bu ürün, hem sofralık hem de yağlık olarak üretilmektedir. Kış sıcaklığının düşük olduğu iç kesimlerde üretilemez.

Aydın, Manisa, Bursa, Balıkesir, İzmir, Hatay, Gaziantep ve Mersin zeytin üretiminde ön plana çıkan illerdir.

Türkiye'de zeytin üretimi (TÜİK, 2022)

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de zeytin tarımının son yıllarda daha fazla gelişme göstermesinin nedenlerinden biri değildir?

- A) Zeytin üretim alanlarının genişlemesi
- B) Zeytin bahçelerinin bakım koşullarının iyileştirilmesi
- C) Zeytin ağacı sayısındaki artış
- D) İç ve dış talepteki artış
- E) Sulama olanaklarının gelişmesi

(2018-KPSS)

isahocaylacografya

YER FISTIĞI

Çerezlik tüketimde, yağı bisküvi, pasta, gevrek, şekerleme yapımında; küspesi hayvan yemi olarak veya suni tahta yapımında kullanılmaktadır.

Adana, Osmaniye, Şırnak, Antalya, Aydın ve Kahramanmaraş'da yaygın şekilde yetiştirilir.

Türkiye'de yer fıstığı üretimi (TÜİK, 2022)

isahocaylacografya

SOYA FASULYESİ

Türkiye'de 1930'lu yıllarda Çorum çevresinde ekimine başlanan ve son yıllarda başta Çukurova olmak üzere Akdeniz kıyı kuşağının sulanabilen alanlarında yetiştirilmektedir. Adana ilk sırada.

Gıda maddesi, hayvan yemi ve sanayide ham madde olarak değerlendirilmektedir. Biodizel yakıt olarak kullanılabilmesi soya fasulyesinin önemini artırmıştır.

isahocaylacografya

Türkiye soya fasulyesi üretiminde **Adana, Mersin, Osmaniye, Samsun ve Kahramanmaraş** ön plandaysa yer almaktadır.

GÜL

Uçucu yağ, kozmetik ve besin sanayisinde ham madde ve süs bitkisi olarak kullanılan gül, çalı türü bitkilerindendir. **Isparta** ilinin sembolü hâline gelmiştir. Burdur, Afyonkarahisar ve Denizli'de de yetiştirilir.

Türkiye'de tıbbi ve aromatik bitkilerin yetiştiriciliği geçmişten bu yana yapılmakla birlikte son yıllarda bu konuda çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Bunlardan biri de gül yağı elde etmede kullanılan yağ gülü yetiştiriciliğidir.

Aşağıdaki illerin hangisinde ekonomik anlamda bu tür gül üretimi yapılmaz?

- A) Isparta
B) Denizli
C) Burdur
D) Afyonkarahisar
E) Bartın

(KPSS-2021)

isahocaylacografya

MEYVELER

isahocaylacografya

ÜZÜM

Çeşitli kullanım alanlarının olması, iklim ile toprak özellikleri yönünden çok seçici olmayışı ve çoğalma yöntemlerinin kolay olması gibi nedenlerle Türkiye'de en yaygın yetiştirilen ürünlerden biridir.

Türkiye'de üretilen üzümün yaklaşık %40'ı kurutulmuş, %25'i sofralık, %20'si sirke, pekmez ve pestil yapılarak, yaklaşık %15'i de alkollü içki sanayisinde tüketilmektedir.

isahocaylacografya

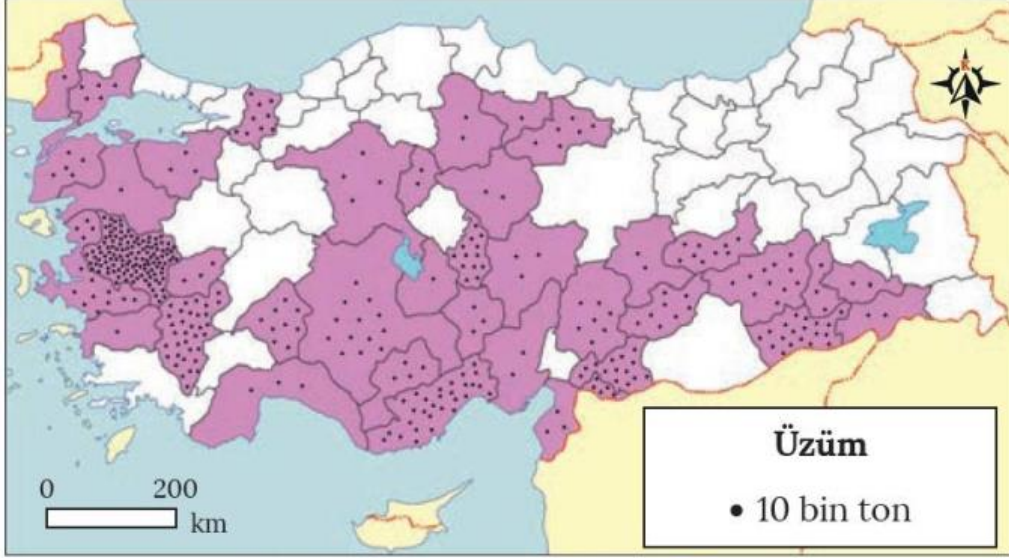
INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

2019 yılında 4 milyon 100 bin ton olarak gerçekleşen üzüm üretimi, **Manisa, Denizli ve Mersin**'de yaygın olarak

Türkiye'de üzüm üretimi (TÜİK, 2022)

Türkiye'de, aşağıdakilerden hangisi ekonomik olarak diğerlerine göre daha geniş yetiştirilme alanına sahiptir?

- A) Kivi   B) Muz   C) Üzüm
D) Limon   E) İncir

(2022-KPSS)

isahocaylacografya

ELMA

Elma da üzüm gibi iklim seçiciliği az olan ürünlerdendir. Bu nedenle ülkemizde çokça yetiştirilen ve üretim alanı geniş olan meyvelerdendir.

❖ **Isparta** %20
❖ **Karaman** %13
❖ **Niğde** %12

- Türkiye'nin büyük bir bölümünde yetişmektedir.
- Üretim miktarı bakımından Isparta, Antalya, Denizli ve Niğde ön plandadır.
- İç tüketimi karşıladığı gibi önemli bir ihraç ürünüdür.
- Sanayide ham madde olarak kullanılır.

Bazı özellikleri verilen bu tarım ürünü aşağıdakilerin hangisidir?

- A) Armut   B) Üzüm   C) Elma
D) Gül   E) Kayısı

(2017-KPSS)

isahocaylacografya

İNCİR

Subtropikal iklim bölgesinin bitkisi olan incir başta Akdeniz iklimi olmak üzere ılıman kuşaktaki iklim bölgelerinde yetişebilmektedir. Don olaylarından olumsuz etkilenir. **Türkiye, dünya incir üretiminde ilk sıradadır.**

❖ Aydın %61
❖ İzmir %14
❖ Bursa %9

TRUNÇGİLLER

Ana vatanı Güneydoğu Asya olan turunçgillerin, Türkiye'deki başlıca yetiştirilme alanları Akdeniz ve Ege kıyılarıdır. Don olaylarından olumsuz yönde etkilenir.

Turunçgillerin en çok yetiştirildiği yerler **Adana, Hatay, Mersin ve Antalya**'dır. Mikroklima özelliğinden dolayı Karadeniz kıyılarının bazı kesimlerinde de turunçgil yetiştirilebilmektedir.

Ürünler	İller	Türkiye üretimindeki payı (%)
Portakal	Antalya	30
	Adana	21,8
Mandalina	Hatay	37,5
	Adana	37,4
Limon	Mersin	52,7
Greyfurt	Adana	78,9

Turunçgil ürünlerinin üretiminde ilk sırada yer alan

isahocaylacografya

Aşağıdaki haritada, turunçgil üretiminin yapıldığı bazı alanlar koyu renkle gösterilmiştir.

Buna göre, turunçgil üretiminin kıyı bölgelerinde yoğunlaşmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bu bölgelerde nem oranının fazla olması
- B) Bu bölgelerde kireçli toprakların yaygın olması
- C) Yıllık ortalama sıcaklıkların bu bölgelerde 10 °C'nin altına düşmemesi
- D) Bu bölgelerde föhn rüzgârlarının etkili olması
- E) Turunçgillerin yetişme döneminde bu bölgelerde don olayının yaşanmaması

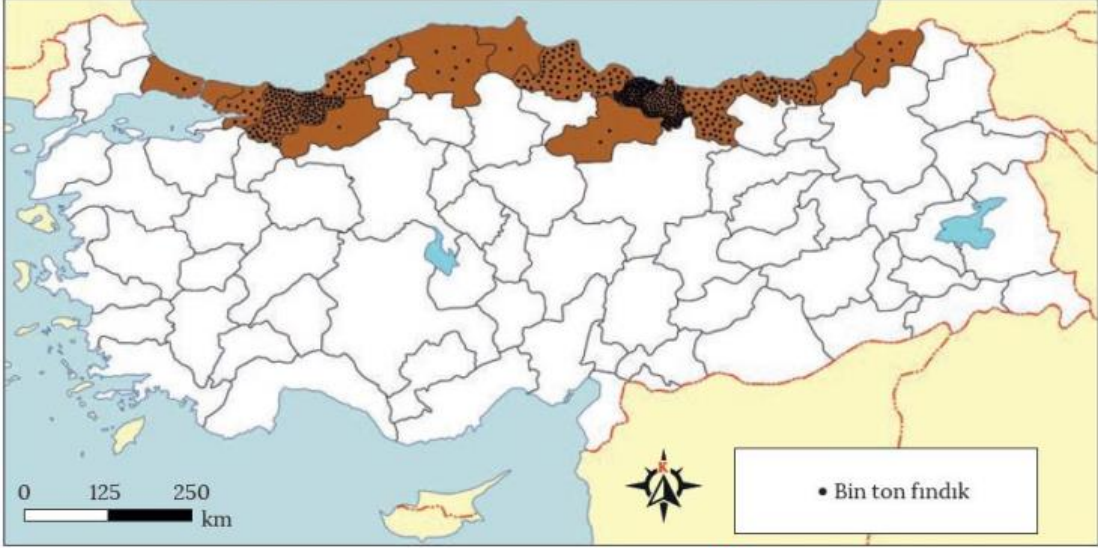
(KPSS-2014)

FINDIK

Türkiye'nin dünyada söz sahibi olduğu ürünlerin başında gelmektedir. Yetiştirme şartları, Karadeniz ikliminin özelliklerine uyum sağlamıştır. Çerezin yanında pastacılık, helvacılık, tatlıcılık ve çikolata endüstrisinde de kullanılmaktadır.

Türkiye'deki en önemli üretim alanı, Karadeniz'in kıyı kesimidir. **Ordu, Giresun, Samsun ve Sakarya** en fazla fındık üreten illerdir. Türkiye, dünya fındık üretiminin yarısından fazlasını

Türkiye'de fındık üretimi (TÜİK, 2022)

ANTEP FISTIĞI

Antep fıstığı , yazların sıcak ve kurak olduğu, kışların ise çok soğuk olmadığı yerlerde yetişmektedir. Olgunlaşmak için yüksek ısıya ihtiyaç duyar.

MUZ

Nemli ve tropik iklim ürünü olan muz ülkemizde yalnızca Akdeniz kıyılarında yetiştirme alanı bulmuştur. Türkiye muz üretiminin büyük bir kısmını **Mersin** karşılar. Antalya, Adana ve Hatay'da da üretilmektedir.

KAYISI

Ilıman iklim ürünlerinden olan kayısı, şiddetli don olaylarından olumsuz etkilenir. Çiçek açma ve meyve verme dönemlerinde sıcak ve kurak havalarda daha iyi gelişmektedir. **Türkiye, dünya kayısı üretiminde ilk sıradadır.**

- ❖ **Malatya** %46
- ❖ **Mersin** %17
- ❖ **K.Maraş** %8
- ❖ **Elazığ** %7

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

SEBZECİLİK

İklim çeşitliliğine bağlı olarak ülkemizde çok sayıda sebze türü yetişmektedir. **Domates, biber, patlıcan, salatalık, kavun ve karpuz** ülkemizde yetiştirilen sebzelerin başlıcalarıdır.

Bazı sebzelerin üretim miktarı (2022)

Sebzeler	Üretim miktarı (ton)
Domates	13.204.015
Karpuz	3.491.554
Biber	1.291.091
Soğan (kuru)	2.280.000
Kavun	1.724.856
Salatalık	1 886 239
Patlıcan	835.422

Ülkemizde **en çok yetiştirilen sebze domatestir**. Antalya sofralık domates üretiminde ilk sırada yer almaktadır. Üretim miktarı bakımından bu ili Mersin izlemektedir. Salçalık domates üretiminde ise sırasıyla Bursa, Manisa ve İzmir ilk sıradadır.

Türkiye'de **salatalık ve patlıcanın** toplam üretiminde Antalya ve Mersin ilk sırada yer almaktadır.

Antalya, Mersin, Çanakkale ve Manisa ise en fazla **biber** üreten illerdir.

Ülkemizde **karpuz** üretiminde Adana ilk sıradadır. Üretim miktarı bakımından bu ilimizi Antalya ve İzmir izler.

Türkiye **kavun** üretiminde Ankara ilk sıradadır. Konya, Manisa ve Antalya en çok kavun üreten diğer illerdir.

isahocaylacografya

SERACILIK

Tarım ürünlerinin cam, plastik veya fiberglastan yapılmış, zemini üretime elverişli hâle getirilmiş özel mekânlarda yetiştirilmesine **seracılık** denir. Kışların ılık geçtiği yerlerde daha fazla yapılmaktadır.

Türkiye'de seracılık Antalya, Mersin ve Adana gibi illerin kıyı kesimlerinde gelişmiştir.

BİLGİ HAVUZU

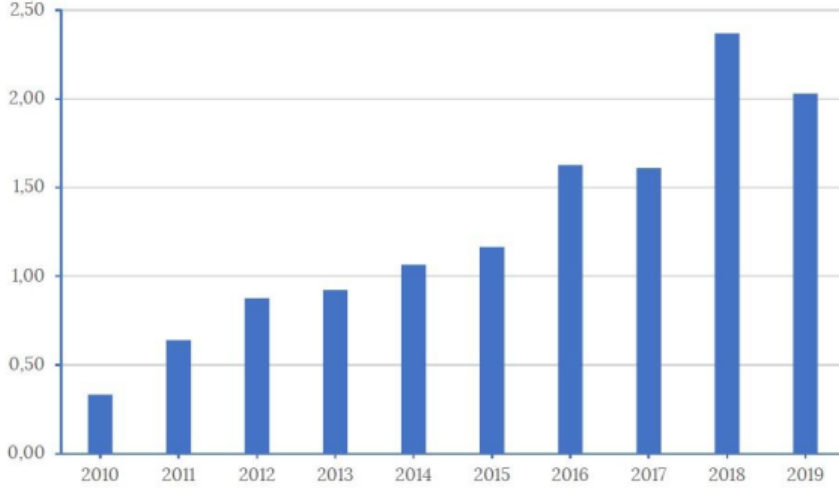
Jeotermal Sera Alanları	Toplam Alan (Dönüm)
Dikili, Bergama (İzmir)	1200
Salihli, Urganlı (Manisa)	600
Simav (Kütahya)	300
Kızıldere, Tosunlar (Denizli)	200
Karaali (Şanlıurfa)	230
Balçova (İzmir)	200
Diğerleri	1414

Türkiye'de yaklaşık 30.000 dekar sera alanının jeotermal enerji ile ısıtılması mümkün iken bu oran 4.344 dekarla sınırlı kalmıştır. Bu enerji kaynağından ülkemizde en fazla Afyonkarahisar, Aydın, Denizli, İzmir, Kütahya, Manisa, Şanlıurfa ve Uşak gibi illerde yararlanılmaktadır. Bu kapsamda en fazla üretimi yapılan ürün ise domatestir.

isahocaylacografya

Organik tarım; insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyen, üretimde kimyasal girdi kullanılmayan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve sertifikalı olan tarımsal üretim biçimidir. Bu yöntem; hava, su gibi yaşamsal kaynaklarla birlikte doğadaki dengenin korunmasını da amaçlayan bir üretim şeklidir.

(Milyon Ton)

Türkiye'de yıllara göre üretilen organik tarım ürünlerinin miktarı (TÜİK)

Günümüzde örtü altı tarım yöntemi aşağıdaki illerin hangisinde diğerlerine göre daha dar bir alanda yapılmaktadır?

- A) Antalya   B) Mersin   C) Adana
D) İzmir   E) Denizli

(2022-KPSS)

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

BİLGİ NOTU

4 Ürünün Üretiminde 1. Sıradayız

Türkiye, **fındık**, **kiraz**, **incir** ve **kayısı** üretiminde dünyada birinci olurken, **ayva**, **haşhaş tohumu**, **kavun** ve **karpuz** üretiminde ikinci, **mercimek**, **Antep fıstığı**, **kestane**, **vişne** ve **salatalık** üretiminde üçüncü, **ceviz**, **zeytin**, **elma**, **domates**, **patlıcan**, **ıspanak** ve **biber** üretiminde ise dördüncü sırada yer alıyor.

www.aa.com.tr

isahocaylacografya

Etkinlik

Aşağıdaki tabloyu örneğe uygun olarak tamamlayınız.

Tarım ürünleri	Yaz kuraklığı ister.	Yaz yağışı ister.	Kışların ılık olduğu yerlerde yetişir.	Yetiemediği yerler	En çok yetiştirildiği il
Fındık		✓		Yazların kurak ve sıcak geçtiği bölgelerde verim düşer.	Ordu
Muz			✓	Sıcaklığın düşük olduğu bölgelerde yetişmez.	Mersin
Turunçgiller			✓	Kış sıcaklığının 0 °C'nin altına düştüğü bölgelerde yetiştirilemez.	Portakal-Antalya Mandalina-Hatay Limon-Mersin
Çay		✓		Her mevsim yağış almayan ve toplam 1.600 mm'den az yağış alan yerlerde yetişmez.	Rize
Kırmızı mercimek	✓			Yazları yağışlı geçen Karadeniz Bölgesi ile Kuzeydoğu Anadolu'da yetişmez.	Diyarbakır

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

49

Dr. İSA
KÖSEN

Aşağıdaki haritada bazı tarım ürünlerinin yoğun olarak yetiştirildiği yerler gösterilmiştir.

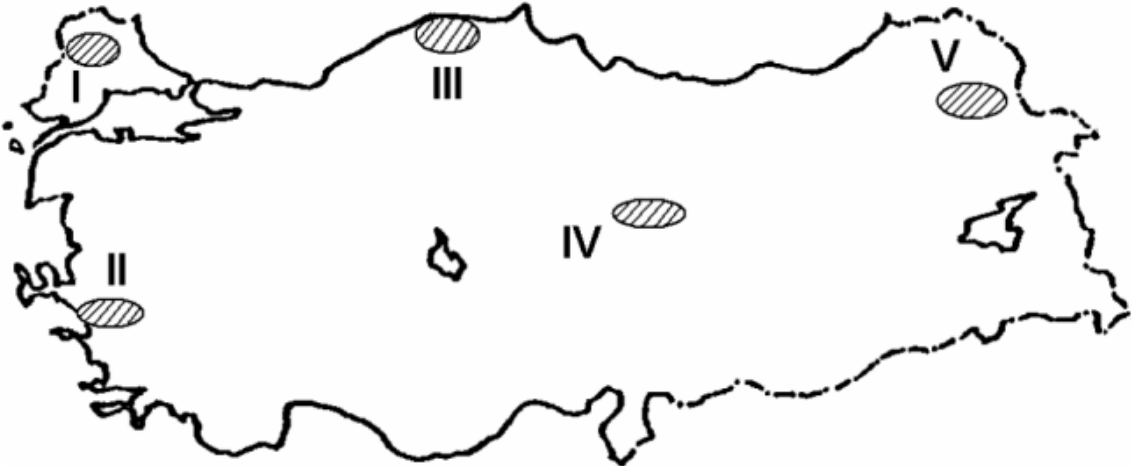

K, L ve M ile gösterilen bu yerlerde hangi tarım ürünleri yoğun olarak yetiştirilir?

	K	L	M
A)	Pirinç	Haşhaş	Çay
B)	Çay	Haşhaş	Pirinç
C)	Pirinç	Çay	Haşhaş
D)	Çay	Pirinç	Haşhaş
E)	Haşhaş	Pirinç	Çay

(KPSS-2018)

Aşağıdaki Türkiye haritasında, belirli bir tarım ürününün yetiştiği yöreler numaralanarak gösterilmiştir.

İklim koşulları göz önüne alındığında, bu tarım ürününün ilk önce hangi yörede olgunlaşması beklenir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

- I. Toprakların yıkanmış olması
II. Kış aylarında sıcaklık ortalamasının 0 °C'nin altına düşmesi
III. Her mevsimin yağışlı olması
IV. Eğimli alanların fazla olması
Yukarıdakilerden hangileri, Türkiye'de çay tarımının yapıldığı alanların özelliklerinden değildir?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) II ve III
 D) II ve IV
 E) III ve IV

isahocaylacografya

Aşağıdaki tabloda X, Y ve Z bitkilerinin yetişebilmesi için gerekli olan sıcaklık, nem ve yağış koşulları verilmiştir.

	Yıllık ort. sıcaklık (°C)	Nem oranı	Yıllık toplam yağış (mm)
X bitkisi	10 – 12	Düşük	300 – 400
Y bitkisi	18 – 20	Yüksek	500 – 1000
Z bitkisi	14 – 16	Yüksek	1500 – 2000

Buna göre, X, Y ve Z bitkilerinin ekimi, haritada numaralanmış yerlerden hangilerinde yapılırsa alınacak verim daha yüksek olur?

- A) X: II, Y: I, Z: III
 B) X: I, Y: II, Z: III
 C) X: III, Y: II, Z: I
 D) X: II, Y: III, Z: I
 E) X: III, Y: I, Z: II

isahocaylacografya

Ortalama yükseltisi oldukça fazla olan bu yörede, dağlık ve engebeli alanlar çok yer tutuyor. Tarım etkinlikleri ancak dağlar arasındaki ovalarda yapılabilir. Yöre halkı, yaz mevsiminin kısa, kış mevsiminin uzun ve çok sert geçmesinden dolayı birçok tarım ürününü yetiştirememekten yakınıyor.

Bu parçada sözü edilen yörenin coğrafi koşulları aşağıdaki ürünlerden hangisinin yetiştirilmesi için daha uygundur?

- A) Fındık
- B) Mercimek
- C) Arpa
- D) Pirinç
- E) Ayçiçeği

isahocaylacografya

Aşağıdaki haritada, Türkiye'de pamuk üretiminin yapıldığı alanlar gösterilmiştir.

Buna göre, pamuk üretiminin yapıldığı alanların ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Terra rossa toprak türü yaygındır.
- B) Kış aylarında kar yağışı görülmez.
- C) Ortalama yükselti 100 metreden azdır.
- D) Yaz mevsimi sıcak ve kuraktır.
- E) Yıllık toplam yağış tutarı 1000 milimetrenin üzerindedir.

Yukarıdaki haritada numaralarla gösterilen yerlerden hangileri yoğun endüstriyel tarım alanları dışında kalır?

- A) I ve II
B) I ve V
 C) II ve III
D) III ve IV
E) IV ve V

isahocaylacografya

Türkiye'de buğdayın, belli yıllar arasındaki ekim alanlarıyla üretim miktarlarını gösteren bir grafik incelendiğinde aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Birim alandan alınan ürün miktarına
B) Üretim miktarındaki değişime
C) Ekim alanlarındaki değişime
D) Üretimin en çok ve en az olduğu yıllara

Uygulanan tarım yöntemlerinin üretimdeki etkisine

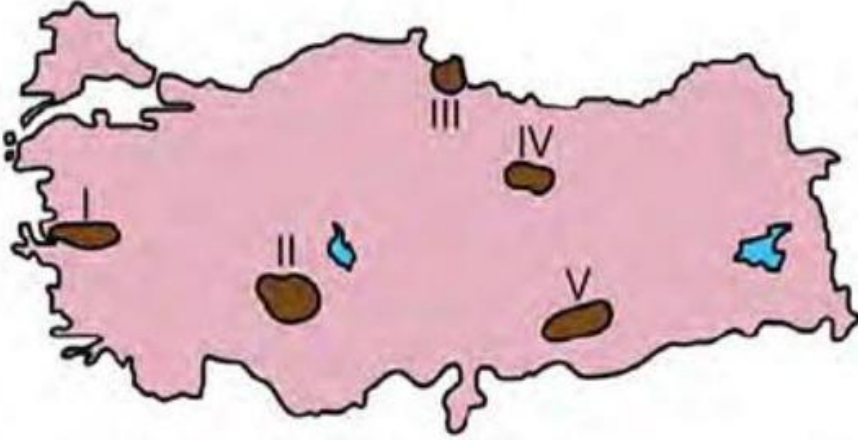

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak koyu renkle gösterilmiştir.

Bu alanların hangilerinde tarımda sulamaya duyulan ihtiyaç daha fazladır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve V
D) III ve IV
E) IV ve V

isahocaylacografya

Aşağıdaki haritada Türkiye'nin farklı yörelerinden bazı alanlar koyu renkle gösterilmiştir.

Coğrafi özellikleri dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisi bu alanlar için ortak bir bölge sınıflandırmasıdır?

- A) Dağlık bölgeler
B) Maden bölgeleri
C) Tarım bölgeleri
D) Ormancılık bölgeleri
E) Hayvancılık bölgeleri

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

2019 – AYT

- I. Tarımda makineleşme artmıştır.
- II. Çayır ve mera arazilerinin payı artmıştır.
- III. Tarımsal üretimde katma değer yükselmiştir.

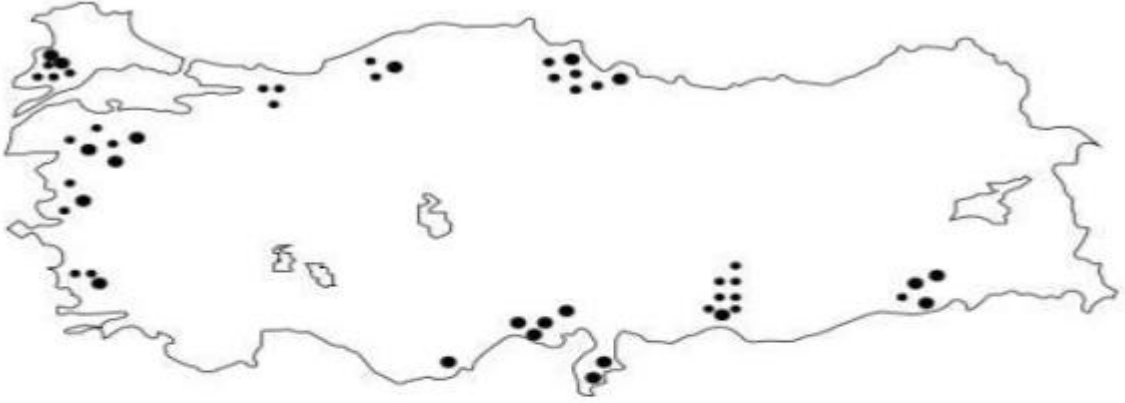
Türkiye'de, 1950'den günümüze kadar olan süreçte yukarıdakilerden hangileri tarım sektöründeki gelişmeler arasında gösterilemez?

- A) Yalnız I Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

- I. Dağlık ve eğimli alanların fazlalığı tarımsal etkinlikleri kısıtlamaktadır.
- II. Topraktaki organik ve mineral madde miktarı her yerde yeterli değildir.
- III. İç kesimlerdeki geniş düzlükler önemli tahıl üretim alanlarını oluşturur.
- IV. Nadasa bırakılan alanlar giderek azalmaktadır.

Yukarıdakilerden hangileri Türkiye'de yer şekillerinin bitkisel üretim üzerindeki etkisini göstermektedir?

- A) I ve II I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

Yukarıdaki Türkiye haritasında maksimum üretim sahaları gösterilen tarım ürünü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zeytin   B) Mısır   C) Soya fasulyesi
D) Pirinç   E) Pamuk

Bazı ürünler yetiştirilme alanları olarak iklim ve toprak özelliklerinden farklı şartlara tabidirler. Üretim alanı, yer tercihi ve üretim miktarı bakımından sınırlandırılmalarına tabi tutulurlar.

Aşağıdaki ürünlerden hangisi kotalı ürünler grubundan değildir?

- A) Tütün   B) Soya fasulyesi
C) Pirinç   D) Haşhaş
E) Kenevir

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

MERA (OTLAK) HAYVANCILIĞI

Meralarda otlatılan hayvanların ahır veya ağıllarda kaba yemle beslenmesine **mera (otlak) hayvancılığı** denir. Mera hayvancılığında alınan verim düşüktür.

BESİ (AHIR) HAYVANCILIĞI

Ahırlarda genellikle yapay yemlerin kullanılmasıyla yürütülen hayvancılık faaliyetine **besi hayvancılığı** denir. Besi hayvancılığında alınan verim yüksektir.

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Hayvan
soyları
iyileştirilmelidir.

Otlaklar
ıslah
edilmelidir.

Mera
hayvancılığı
yerine besi
hayvancılığı
yapılmalıdır.

Aşırı ve
erken
otlatmanın
önüne
geçilmelidir.

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Erken yaşta hayvan kesimleri önlenmelidir.

Hayvan hastalıklarıyla mücadele edilmelidir.

Doğal ve suni yem üretimi artırılmalıdır.

Hayvancılıkla uğraşan kişilere eğitim ve krediler verilmelidir.

HAYVANCILIK FAALİYETLERİ

Küçükbaş Hayvancılık

- Koyun
- Kıl keçisi
- Tiftik keçisi

Büyükbaş Hayvancılık

- Sığır
- Manda
- At

Kümes Hayvancılığı

- Tavuk
- Hindi
- Kaz

Diğer Hayvancılık Faaliyetleri

- İpek böcekçiliği
- Arıcılık
- Su ürünleri

isahocaylacografya

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

Hayvancılık Teknikleri: Türkiye'de hayvancılık faaliyetleri genellikle iki teknikle yürütülmektedir.

1. Mera Hayvancılığı: Bitki örtüsüne bağlı yapılan geçim tipi hayvancılık tekniğidir. İklimle bağlılığın fazla olduğu bu teknikte birim hayvandan elde edilen verim düşüktür. Mera hayvancılığında et süt üretiminde yıllar arası dalgalanma fazladır. Türkiye'de yaygın olan ve çok tercih edilen bir tekniktir.

2. Besi ve Ahır Hayvancılığı: İyi cins hayvanların modern tesislerde veya ahırlarda yapay yem ile beslenmesidir. Verimin yüksek olduğu bu teknikte yıllar arası üretimde dalgalanma azdır. Yoğun nüfuslanmış bölgeler (Pazar koşulları) ile şeker fabrikalarına paralel gelişme göstermiştir. Özellikle tüketim merkezlerine yakın yerlerde yoğun besi hayvancılığı yapılmaktadır. Türkiye'de özellikle büyük şehirlerin çevresinde hayvan yetiştirme çiftlikleri, tavuk çiftlikleri ve kültür balıkçılığı çiftliklerinin arttığını görmek mümkündür.

Hayvan türü	Sayısı
Koyun	46.122.627
Keçi	12.324.928
Siğir	17.692.955
Manda	182.717

Hayvancılığı geliştirme yolları

Türkiye'de hayvan sayısı 90 milyona yakın olup sayı bakımından Avrupa'da ilk sıralarda yer alır. Ancak tarımsal verim istenilen düzeyde değildir.

Bundan dolayı hayvancılıkta şunlar yapılmalıdır:

- Yerli ırklar iyileştirilmeli (ırk ıslahı)
- Çayır ve meralar ıslah edilmeli
- Besi hayvancılığı geliştirilmeli
- Erken kesimin önüne geçilmeli
- Yem üretimine ağırlık verilmeli
- Hayvan hastalıklarıyla mücadele edilmeli
- Destek ve kredi olanakları artırılmalı
- Pazarlama imkânları geliştirilmelidir.

Büyükbaş Hayvancılık: Hayvan türüne göre etinden, sütünden, derisinden faydalanır.

Siğir, manda, at, eşek, katır ve deve gibi hayvanlardır.

Siğir: Yazların serin ve yağışlı geçtiği, çayır bitki örtüsünün yaygın olduğu Kuzeydoğu Anadolu önemli siğir yetiştirme alanıdır. Siğir yetiştiriciliği çayır alanlarına paralellik gösterir. En fazla yetişen büyükbaş hayvan türü siğirdir. Kültür ve kültür melezi siğir sayısı artarken yerli siğir sayısı azalır. Erzurum-Kars ve Doğu Karadeniz çevresinde yaygındır. Nüfusun yoğun olduğu Marmara, Ege, Akdeniz ve İç Anadolu'da ise siğir yetiştiriciliği besi hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır.

Manda: Sulak alanları seven ve sınırlı sayıda bulunan manda Samsun'da yoğun yetiştirilir.

■ Büyükbaş hayvan sayısı, küçükbaş hayvan sayısından daha az olmasına rağmen et-süt verimi daha fazladır.

Küçükbaş Hayvancılık: Hayvan varlığımızın büyük bir kısmını (%70) oluşturur. Türkiye'de doğal ortam koşulları ve sosyoekonomik nedenlere bağlı olarak küçükbaş hayvan sayısı çoktur. Özellikle iç kesimlerde etkili olan yarı kurak iklim koşulları ile bozkır bitki örtüsünün varlığı, koyun yetiştiriciliğinin yaygın olarak yapılmasına imkân sağlamaktadır.

Koyun: Step (Bozkır) alanlarına paralellik gösterdikleri için geniş alanlarda yetiştirilir. Türkiye'de koyun ırkları; Marmara'nın güneyinde Karacabey merinosu, Anadolu'nun batısında kıvırcık, iç ve doğu kesimlerde mor karaman, Orta Anadolu'nun batısında da dağlıç şeklinde dağılıp göstermektedir. Daha çok iç bölgelerde yetiştirilir. Koyun yetiştiriciliğine bağlı yünlü dokuma ve halıcılık gelişme göstermiştir. Bu durum kırsal kesimlerde ekonomik faaliyetlerin birbiriyle ilişkili olduğunu gösterir.

Kıl keçisi: Türkiye'de koyundan sonra en çok yetiştirilen küçükbaş hayvan türü olan kıl keçisi, özellikle Toroslar gibi dağlık ve engebeli alanlarda yaygın olarak görülmektedir. Maki ve fundalıklarla beslenir. Devlet, ormanlara verdiği zarar nedeniyle kıl keçisinin sayısını azaltmaya yönelik bir politika izlemektedir. Mersin, Antalya, Şırnak ve Siirt öne çıkan illerdir.

Tiftik keçisi: Ekonomik değeri oldukça yüksek olan bir diğer keçi türü de tiftik (Ankara) keçisidir. Başta Ankara olmak üzere İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ankara ve Siirt çevresinde tiftik keçisi tiftiği için yetiştirilir.

Kümes Hayvancılığı: Eti ve yumurtası için beslenen tavuk, hindi, kaz, ördek gibi kanatlı hayvanlar kümes hayvanları olarak adlandırılır. 1970'li yıllarda aile işletmeciliği şeklinde yapılan kümes hayvancılığı, bugün modern çiftliklerde ticari amaçla yapılmaktadır. Yemle beslenip iklimle bağımlılık azdır. Büyük kentlerin çevresinde yoğun bir tüketici kitlenin bulunması ve pazar koşulları kümes hayvancılığını önemli bir sektör haline getirmiştir. Balıkesir, Manisa, Sakarya ve Bolu önde gelen illerdir.

İpek Böcekçiliği: Dut yaprağıyla beslenip kozasından ipek elde edilir. Tarihi bir ekonomik etkinliktir. KOZABİRLİK tarafından desteklenmektedir. Ancak suni ipek (petrol ve selüloz) üretiminden dolayı önemini yitirmiştir. Diyarbakır, Ankara, Antalya, Denizli çevresinde üretimi yoğundur. Türkiye'nin en büyük suni ipek fabrikaları, Bursa, İstanbul ve Gemlik'te bulunur.

Arıcılık: Bal mumu, arı sütü, polen, arı zehiri, propolis gibi ürünler elde edilir. Arılar tarımı yapılan bitkilerde tozlaşmayı sağlayarak verimi artırır. Ayrıca doğadaki dengenin korunmasına da katkı sağlar. Bitki örtüsünün zengin ve çeşitli olduğu dağlık alanlarda üretimi yoğun yapılır. Bal üretimi en çok Ordu, Adana, Muğla, Sivas, Rize, Artvin, Erzurum, Kars, Hakkâri ve Bitlis civarında gerçekleşir. Besin değeri fazla, pazarlanması ise kolaydır. Türkiye Dünya bal üretiminde ön sıralarda yer alır. Balın önemli bir kısmı ihraç edilmektedir.

Türkiye, farklı iklim özelliklerinin etkisiyle zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Bu doğal zenginliğe bağlı olarak ortaya çıkan potansiyel; ülkenin her yerinde bal, bal mumu, polen ve arı sütü üretmek gayesiyle arıcılığın yaygın olarak yapılmasına imkân sağlamıştır.

Bu hayvancılık faaliyetine bağlı olarak yapılan üretim, haritada numaralandırılan alanların hangisinde daha fazladır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

(2022-KPSS)

Türkiye'de küçükbaş hayvan sayısı, büyükbaş hayvan sayısından daha fazladır.

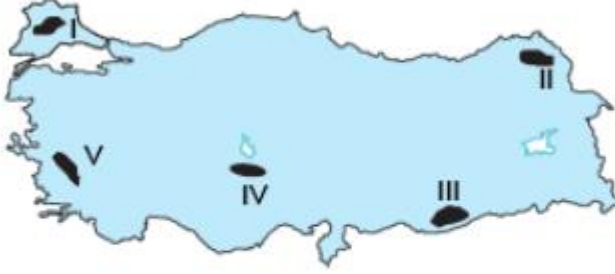
Bu durumun ortaya çıkmasında aşağıdakilerden hangisinin daha fazla etkili olduğu söylenebilir?

- A) Orman alanlarının belirli bölgelerde toplanması
B) Su kaynaklarının yetersiz oluşu
C) Step formasyonunun ülkede geniş alan kaplaması
D) Tarım alanlarında verimin azalması
E) Ortalama yükseltinin batıdan doğuya doğru artması

(KPSS-2023)

Türkiye'de yaz kuraklığının belirgin olduğu alanlarda meraya dayalı büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde et ve süt veriminde görece bir azalma söz konusudur.

Buna göre haritada numaralandırılarak gösterilen alanlardan hangisinin doğal koşulları yukarıda belirtilen hayvancılık faaliyetine daha uygundur?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

(KPSS-2019)

Kuzeydoğu Anadolu'nun Türkiye'de büyükbaş hayvancılığın önemli alanlarından biri olmasındaki temel neden aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Düzlüklerin yaygın olması
B) Karasal iklimin yaşanması
C) Çayır ve meraların geniş alan kaplaması
D) Et tüketiminin fazla olması
E) Ortalama yükseltinin fazla olması

(2020-KPSS)

INSTAGRAMDA
TAKİP ET!

@isahocaylacografya

Dr. İSA
KÖSEN

Tiftik keçisinin ekonomik değeri oldukça yüksektir. Günümüzde eskiye oranla Türkiye'deki sayısı azalmış olan bu keçi türü esas olarak tiftiği için beslenmektedir.

Bu alanların hangilerinde tiftik keçisi yetiştiriciliği daha yoğundur?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) II ve IV   E) III ve IV

(2020-KPSS)

isahocaylacografya

Akarsu, tatlı su gölleri ve baraj göllerinde yapılan balıkçılık faaliyetlerine **tatlı su balıkçılığı** denir. Türkiye'de Eğirdir, Beyşehir, Çıldır, İznik ve Uluabat göllerinin sularının tatlı olmasından dolayı kerevit, inci kefali, sazan gibi balıklar avlanabilmektedir. Özel olarak düzenlenmiş havuzlarda bilimsel yöntemlerle ve ticari amaçla balık üretme işlemine de **kültür balıkçılığı** denir.. Ülkemizde kültür balıkçılığı ile daha çok alabalık, sazan, çipura ve levrek üretimi yapılmaktadır.